

ชื่อเรื่องการค้นคว้าแบบอิสระ การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตชุมชนและสิ่งแวดล้อม การดำเนินงานตามโครงการสถานีสาธิตและถ่ายทอดการเกษตร ป่าไม้ สิ่งแวดล้อม อันเนื่องมาจากพระราชดำริ : กรณีบ้านแปกแขม ตำบลเปียงหลวง อำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่

ผู้เขียน นางปนัดดา มานิตย์

ปริญญา ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม)

อาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าแบบอิสระ

รองศาสตราจารย์ ประหยัด ปานดี

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่องนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาวิถีชีวิตการดำรงชีพและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชาวไทยภูเขาเผ่าลีซอบ้านแปกแขม ตำบลเปียงหลวง อำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่ 2) ศึกษาเกี่ยวกับการดำเนินงานของโครงการสถานีสาธิตและถ่ายทอดการเกษตร ป่าไม้และสิ่งแวดล้อม และ 3) ศึกษาการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชาวไทยภูเขาเผ่าลีซอและสิ่งแวดล้อมอันเป็นผลจากการดำเนินงานตามโครงการสถานีสาธิตฯ

การศึกษาครั้งนี้ได้รวบรวมข้อมูลจากประชากรซึ่งเป็นหัวหน้าครัวเรือนหรือตัวแทนครัวเรือนละ 1 คน รวม 94 คน โดยการสัมภาษณ์ รวมทั้งการรวบรวมข้อมูลเชิงลึกจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ทั้งเจ้าหน้าที่โครงการสถานีสาธิตฯ เจ้าหน้าที่เกษตร ป่าไม้ ฝ่ายปกครองและผู้นำชุมชนจำนวน 13 คน ข้อมูลที่ได้นำมาประมวลผลและวิเคราะห์ โดยใช้สถิติอย่างง่าย การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ใช้การพรรณนาและการวิเคราะห์เนื้อหา สรุปผลการศึกษา ดังนี้

วิถีชีวิตของชาวไทยภูเขาเผ่าลีซอรวมทั้งการประกอบอาชีพที่ผ่านมาได้พึ่งพิงธรรมชาติ อาศัยอยู่บนพื้นที่สูง ยังชีพด้วยการทำไร่เลื่อนลอย มีการใช้ที่ดินระยะสั้นๆ เมื่อดินเสื่อมการปลูกพืชได้ผลผลิตต่ำไม่เพียงพอต่อการยังชีพ ต้องโยกย้ายพื้นที่เพาะปลูกโดยการบุกเบิกโค่นถางป่าใหม่เผาป่าเพื่อใช้พื้นที่ทำการเกษตรดังกล่าว รูปแบบการใช้ที่ดินแบบไร่เลื่อนลอยเป็นการทำลายป่าไม้บนพื้นที่สูง ป่าต้นน้ำลำธาร การปลูกพืชบริเวณที่ลาดชันเกิดการพังทลายของดินอย่างรุนแรง ผลเกิดการเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศทั้งป่าไม้ ดิน น้ำ

การดำเนินงานของโครงการสถานีสาธิตฯ เพื่อแก้ปัญหาการบุกรุกทำลายป่าไม้ แหล่งต้นน้ำลำธารบนพื้นที่สูง ได้มีการแนะนำชักจูงให้ชาวเขาเผ่าลีซอได้เข้าใจ เรียนรู้การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ มีการส่งเสริมให้รู้จักการปลูกพืชผัก ผลไม้เมืองหนาวหลายชนิด เพื่อให้มีอาหารมากขึ้น มีการจัดสรรที่ดินทำกินครัวเรือนละ 4 ไร่ เพื่อหยุดยั้งการโยกย้ายพื้นที่ทำกินใหม่ รวมทั้งการจ้างแรงงานทั้งงานเกษตรในโครงการสถานีสาธิตฯ งานปลูกป่า สร้างฝายชะลอความชุ่มชื้น (ฝายแม้ว) งานสร้างแนวกันไฟ ควบคุมไฟป่า เหล่านี้เป็นที่มาของรายได้เสริมของครัวเรือน ทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของชาวเขาเผ่าลีซอดีขึ้น ช่วยลดแรงกดดันในการทำลายป่าให้น้อยลง

การฟื้นฟูทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม จากการกำหนดเขตที่สูง ยอดเขา สันเขา ที่ลาดชัน แหล่งต้นน้ำลำธาร ให้มีการปลูกป่าเพิ่ม ชุมชนช่วยกันดูแลรักษาได้ป่าเพิ่มขึ้น น้ำไหลในลำห้วยลำธารเพิ่มปริมาณและไหลตลอดปี จากเดิมมีการขาดแคลนในฤดูแล้ง ชาวเขาเผ่าลีซอได้พึ่งพิงป่าเป็นแหล่งอาหาร พืชผัก หน่อไม้ เห็ด จากป่า ช่วยให้อาชีพความเป็นอยู่ดีขึ้น

ในส่วนของการเสนอแนะและความเห็นต่อการเปลี่ยนแปลงในอนาคต หากโครงการสถานีสาธิตฯ หยุดการจ้างงานรายได้ของประชาชนลดน้อยลง สิ่งที่จะมาช่วยคือกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยที่บ้านแปกแชนมีสิ่งต่างๆ ที่สนใจให้เกิดการท่องเที่ยวไม่แพ้แห่งอื่นๆ

Independent Study Title	Change of Community's Way of Life and Environment From the Royal Initiated Project on Demonstrating and Transferring Agricultural, Forestry and Environment : A Case of Ban Paek Sam, Piang Luang Subdistrict, Wiang Haeng District, Chiang Mai Province
Author	Mrs. Panudda Manit
Degree	Master of Arts (Man and Environment Management)
Independent Study Advisor	Associate Professor Prayad Pandee

ABSTRACT

The objectives of this study were to 1) to study the way of living and utilization of natural resources and environment of Lisu hill tribe in Ban Paek Sam, Piang Luang subdistrict, Wiang Haeng District, Chiang Mai Province, 2) to study the works of demonstrating station project on agriculture, forest and environment and 3) to study the change of the way of living of Lisu hill tribe and environment resulted from the works of demonstrating station project.

The study data was collected from the head of the families or household representative by interview and also in depth data collection was obtained from main information sources who were the staff of the demonstrating station, agricultural staff, forestry staff, governing and community leaders. The collected data was processed and analyzed by simple statistic, frequency distribution, percentage, means and then it was presented by descriptive and content analysis. The study result was as follow.

Previously, the way of living and careers of Lisu hill tribe people based on nature up on high land. They lived their lives by shifting cultivation and the lands were used in short terms. When the soil was unfertilized, planting gave low produce which was insufficient to the living. Hence, planting farms had to be moved by invading and burning the forest area. The land use as shifting cultivation was the destruction of the forest on highland and the water source forests;

moreover, steep area planting caused severely the soil erosion. These resulted the bad ecosystem for all forest, soil and water.

In addition, the work of demonstrating station project in order to solve the problems of forest invasion and water sources on highland was to advise the Lisu to understand, learn to conserve the natural resources. Various kinds of vegetables and fruit trees were introduced and promoted to plant to have more foods. The lands were managed for each family, for instance, 4 rai each in order to stop migrating the farms, and the demonstrating station project employed the Lisu workers for planting forests, check dam building (Hmong Dam), forest fire prevention line building, forest fire controlling. These should be extra income of the household so their living was better and it reduced the forest burning.

Resource and environment restoration from having the high land area, peak, ridge, steep area and water source area to grow more trees in the forest was better and the community helped conserve the forest more. More water was on the stream and plenty throughout the year as before there was less in draught season. Lisu was dependent to the forest for food, vegetable, bamboo shoot, mushroom, therefore, their living was good.

For the recommendation and the future change, if the demonstrating station stops the employment, what can replace and support are the activities on tourism as Ban Paek Sam has a lot of attractive spots to manage for tourists like other places.